

Miljödepartementet
Naturmiljöenheten,
Vattenmiljö

Remissvar över Betänkande av vattenförvaltningsutredningen, En utvecklad vattenförvaltning, SOU 2019:66

Sammanfattning

- Sportfiskarna avstyrker förslaget om att vattenförvaltningsarbetet ska omorganiseras. Ansvaret bör ligga kvar på vattenmyndigheterna och inte förflyttas till Havs- och vattenmyndigheten.
- En omorganisation av vattenförvaltningsarbetet kommer fördröja åtgärdsarbetet. En centralisering gynnar inte den lokala och regionala förankringen som är central i vattenförvaltningen.
- De brister som har identifierats i vattenförvaltningsarbete, inte minst det otillräckliga åtgärdsarbetet, kan inte avhjälpas med de förslag om omorganisering som utredningen föreslår.
- Sportfiskarna ser positivt på en starkare politisk förankring i vattenförvaltningsarbetet, men den politiska styrningen får inte innebära att man tummar på vattendirektivets ramar.
- Sportfiskarna delar utredningens bedömning om att särskilda insatser behövs för att uppmuntra till fysiskt åtgärdsarbete.
- För att öka takten i åtgärdsarbetet och stärka den lokala förankringen borde myndigheter kunna ge det civila samhället uppdrag och därigenom ge organisationer i större utsträckning möjlighet att delta i vattenförvaltningsarbetet utifrån aktörernas specifika expertområden.

Omorganisation av vattenförvaltningen

Sportfiskarna avstyrker utredningens förslag om att föra över Vattenmyndigheternas arbetsuppgifter till Havs- och vattenmyndigheten. Vattenförvaltningens problem ligger i den låga takten i åtgärdsarbetet, vilken riskerar att hejdas om man genomför en omorganisation i detta läge. Det har tagit många år att bygga upp en fungerande vattenförvaltning, och det vore kontraproduktivt att ändra om en organisation som efter lång tid är etablerad och fungerande. Omorganisationer brukar också leda till personalflyttningar och kompetenstapp, och uppbyggnaden av den nya organisationen kan ta lång tid. Vattenförvaltningen syftar ju till att direktivets mål ska nås till senast 2027, vilket redan idag är en stor utmaning eftersom endast 32 procent av vattenförekomsterna i vattendrag och 49 procent av vattenförekomsterna i sjöar uppnår god ekologisk status. Att med den stora utmaningen framför oss omorganisera när bristerna ligger på andra plan, vore inte klokt. Sportfiskarna menar att det är bristen på finansiering och styrmedel, vilket i sin tur är en effekt av låga politiska ambitioner, som ligger bakom förseningen i genomförandet av direktivet. EU-kommissionen har under lång tid varit kritisk till Sveriges genomförande, men kritiken har inte rört vattenförvaltningens organisation utan istället bland annat det alltför generösa nyttjandet av undantag, den nationella lagstiftningens brister när det gäller att uppdatera vattenkraftens tillstånd, och den låga åtgärdstakten.

Vi ser också problem med en omorganisation när vi står inför omprövningen av tusentals vattenkraftanläggningar enligt den nationella planen för omprövning av vattenkraften (NAP). Enligt de förändringar i lagstiftningen som infördes i januari 2019, så ska regeringen vid behov kunna ändra miljö kvalitetsnormer i samband med prövning av en anläggning som ingår i NAP. Innan beslut av regeringen tas ska berörd vattenmyndighet yttra sig i frågan. I de kommande prövningarna enligt NAP har alltså vattenmyndigheterna en mycket viktig och resurskrävande roll, och en omorganisation riskerar att störa detta viktiga och omfattande arbete som lär vara igång när en eventuell omorganisation skulle kunna bli aktuell i tid.

Utredningens fokus på vattenförvaltningens organisation gör att fokus dras ifrån de verkliga utmaningarna – genomförandet av åtgärder. Sportfiskarna delar inte utredningens slutsats om att de positiva konsekvenserna av förslagen väger tyngre än de nackdelar som förslagen kan ge upphov till.

Förslaget innebär en centralisering av vattenförvaltningsarbetet, vilket går stick i stäv med vattendirektivets intentioner om lokal och regional förankring. Om avståndet mellan olika aktörer ökar, kommer detta inte gynna samverkan.

Riksdagens och regeringens roll

Utredningen föreslår att riksdagen och regeringen ska ha tydligare roller och att styrsignaler, finansiering och uppföljning hänger ihop. Utredningen föreslår bland annat att regeringen ska ta fram en skrivelse till riksdagen med en nationell handlingsplan för vattenförvaltningen. Den nationella handlingsplanen ska vara ett inriktningsdokument som bland annat anger inriktning, övergripande avvägningar, omfattning samt utvärdering av vattenförvaltningens resultat.

Sportfiskarna ser positivt på att riksdag och regering får en mer aktiv roll i vattenförvaltningen genom att ta ett större ansvar för vilka åtgärder som ska prioriteras och hur finansiering av åtgärderna ska ske. Ett problem med dagens system är att vattenmyndigheterna tar fram åtgärdsprogram och vattendelegationerna beslutar om dem, utan att ha möjlighet att bestämma hur finansiering av åtgärderna ska ske. En lösning där beslut om åtgärdsprogram förs över till regeringen, skulle kunna råda bot på detta problem. En kedja där beslut om åtgärdsprogram, regleringsbrev, finansiering m.m. ligger hos regeringen och hänger ihop på ett tydligare sätt, skulle kunna leda till ett effektivare arbete med större måluppfyllelse.

Politiken har redan visat att man vill ha lägst möjliga ambitionsnivå i vattenmiljöarbetet när man i propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (2017/18:243) tydliggjorde att de möjligheter att ställa mindre långtgående krav som följer av EU-rätten till förmån för samhällsnyttiga verksamheter, ska utnyttjas fullt ut. Om politiken ges större inflytande i vattenförvaltningen, krävs det att den politiska styrningen inte tummar på vattendirektivets ramar.

Kommunernas roll

Sportfiskarna delar utredningens bedömning att kommunerna behöver ta en mer aktiv roll i vattenförvaltningsarbetet. Vi har tidigare studerat kommunernas vatten- och fiskevårdsarbete och lämnat förslag på möjliga åtgärder för förbättring och effektivisering av arbetet¹. Att kommunerna ges en tydligare roll med större ansvar är dock något som kan ske utan att vattenförvaltningen centraliseras i enlighet med utredningens förslag.

Det civila samhällets roll

Sportfiskarna menar att det civila samhället har mycket att bidra med i vattenförvaltningsarbetet, och att regering och myndigheter i större utsträckning borde ta hjälp av ideella organisationer för att uppnå vattendirektivets mål. Det civila samhället har i regel upparbetade kontakter med medlemmar och lokala föreningar, och de olika organisationerna besitter kompetens inom sina respektive expertområden som behövs i vattenförvaltningen. Staten borde använda det civila samhället i större utsträckning i vattenförvaltningsarbetet, t ex genom att ge konkreta, och mera långsiktiga uppdrag till organisationer. Det skulle t ex kunna vara informationssatsningar, där organisationerna ofta har nära kontakter med de som berörs av vattenförvaltningen lokalt.

Enligt en undersökning från SCB och Fiskeriverket lades under 2004 nära 900 000 dagar på fiskevårdsarbete av 92 000 personer, vilket motsvarar 10 dagar per person². Den vanligaste formen av fiskevårdsarbete var fältarbete, dvs. praktiska vattenvårdsinsatser och dylikt, detta engagerade 47 000 personer, alltså motsvarande 470 000 timmar. Färskare siffror än så finns inte så vitt vi vet, men Sportfiskarnas uppfattning är att intresset för fiskevård/naturvård och restaurering i vatten snarare har ökat avsevärt än minskat sedan dess. Sportfiskarna har ca 35 anställda som på något sätt arbetar med restaurering av vattenmiljöer, främst restaurering av utdikade våtmarker, borttagande av vandringshinder och biotopvård. Sportfiskarna delar också ut 200 000 kr årligen till fiskevård, och vår erfarenhet är att det finns ett stort intresse och engagemang hos våra föreningar för att bidra i arbetet³. Vattendirektivet har sannolikt bidragit till detta genom sitt krav på friskare vattenmiljöer, och medel till restaurering har tillgängliggjorts i högre grad. Ovanstående är exempel på att ideella krafter redan idag ger ett viktigt bidrag till uppnåendet av vattendirektivets mål. Vattenvårdsarbetet skapar kontakter med de markägare som berörs, vilket ger bättre förutsättningar för ytterligare samarbeten kring vatten.

De bidrag som det civila samhället kan söka för att delta i vattenförvaltningsarbetet på olika sätt är ofta kortsiktiga projektmedel, och mycket tid måste läggas på ansökningar och redovisning. Att förbättra organisationernas möjligheter till att mera långsiktigt arbeta med vattenförvaltning skulle kunna öka takten i åtgärdsarbetet. Att i högre grad involvera lokala föreningar och närboende i

¹https://www.sportfiskarna.se/portals/sportfiskarna/PDF/kunskap_fakta/Sammanfattning%20lokalt%20fiskevårdsarbete%20hela.pdf

² Fiske 2005. En undersökning om svenskarnas fritidsfiske. Fiskeriverket i samarbete med SCB

³ <https://www.sportfiskarna.se/Om-oss/Aktuellt/ArticleID/7888/11-lokala-projekt-stottas-med-fiskevårdsmedel>

åtgärdsarbetet kan också stärka legitimiteten hos åtgärderna och ligger i linje med vattenförvaltningens idé om lokal förankring.

För Sportfiskarna,

Sten Frohm
Generalsekreterare

Christina Lindhagen
Sakkunnig vattenmiljöfrågor